

La llengua a l'abast

De la Bíblia a la parla

Text: **Caterina Sureda**
cultural@dbalears.cat

Vulguem o no, la nostra societat ha mamat, des de sempre podríem dir, cultura judeocristiana. Encara que avui dia bona part de nosaltres hem deixat de batiar els fills, d'acudir a les cerimònies religioses, de casar-nos (i descasar-nos) per l'església, de confessar-nos a través de reixes de pecats ben comuns i confessables (ara ho fem davant el psicòleg o el psiquiatre, a tants d'euros l'hora) i que en lloc de combregar hòsties consagrades combregam amb les idees d'algú, ens girem cap on es girem, la tradició judeocristiana és part ineludible de la nostra cultura i n'estam impregnats fins

al moll dels ossos. I és de beneïts negar-ho, perquè seria una rebel·lia adolescent com les ganes de matar el pare. Necessitam conèixer, encara que sigui de manera superficial, els textos sagrats per poder entendre tota la cultura generada al nostre voltant durant els dos darrers mil·lennis. D'ençà d'aleshores, la Bíblia ha estat font d'inspiració d'obres d'art i de literatura, de composicions musicals, de pel·lícules, d'antropònims i de topònims...

La llengua popular tampoc no se'n salva, perquè és plena d'expressions que parteixen de referents bíblics. El que passa, però, és que sovint en perdem la noció. Així, els fets i els grans personatges de l'Antic i del Nou Testament ens forneixen d'un gran cabal lèxic que enriqueix i acolorix la nostra parla. Vegem-ne, si voleu, algunes mostres. Per referir-nos a una persona pacient, que espera i desespera sense alterar-se, deim

que "té més paciència que **Job**", en referència al pobre patriarca que, tot i que Déu li va enviar una desgràcia darrere l'altra, continuà confiant-hi amb resignació. Quan hom plora de manera desconsolada, podem dir que "plora com una **Magdalena**", rememorant les llàgrimes de la prostituta sagrada, penedida i avergonyida (encara que algú hagi pensat sempre que aquesta frase, en un subtil exercici metafòric, fa referència als regalims que fan aquests pastissets dolços quan els mullam dins el cafè amb llet matutí).

També l'expressió "si no ho veig, no ho crec" té l'origen segurament en un episodi bíblic del Nou Testament: sembla que **sant Tomàs**, un dels sequaços de Jesús, es negà a creure que aquest havia ressuscitat quan els companys li ho contaren, al·legant que ell no ho havia vist i que tanmateix no ho creuria si no ficava els dits als forats de les llagues. Per això, si mostram

una certa incredulitat quan ens conten alguna cosa, ens diran que som "com sant Tomàs" o que, com ell, "ho hem de tocar amb els dits".

Si parlem dels antiherois bíblics, dels dolents de la pel·lícula, cal esmentar **Barrabàs**, aquell pres que, a petició dels jueus, Pilat va amnistiar en lloc de Jesús, perquè la frase "sembla fet de la pell de Barrabàs" ens serveix per titllar un home de molt, però molt pervers. Si el que volem és acusar una persona de traïdora, li podem entaferir la frase "ets un **Judes**" o dir que ha fet "el bes de Judes", per referir-nos a un acte puntual de traïdoria o a un fals afalac. També Judes protagonitza una altra frase feta, "de la desgràcia de Judes, sant Macià en tingué ventura", perquè aquest darrer va ser acollit al cenacle apostòlic després que el primer en fos expulsat per corrupte. En conseqüència, l'expressió ens serveix per indicar que algú surt benefi-

ciat de la mala sort d'un altre. Mira per on!

I continuam amb Judes, perquè convé dir que el seu nom ha estat bandejat del nostre santoral, per molts remordiments i per molt penediment que l'home mostràs després d'haver-la espifiada. Qui la fa la paga! Per això en el nostre entorn, entre els noms tradicionals, els dels apòstols ocupen un lloc privilegiat (Jaume, Joan, Pere, Pau, Tomàs, Mateu, Andreu, Bartomeu, etc.) i, en canvi, difícilment deveu conèixer cap Judes, no és ver? Però el pitjor de tot és que d'apòstols amb aquest nom n'hi havia dos, Judes Tadeu i Judes Iscariot, i encara que el traïdor fos aquest darrer, l'altre ha hagut de carregar també amb l'ofensa i ha estat injustament oblidat. Com moltes altres vegades, ha pagat el just pel pecador...

En conclusió, doncs, hem de dir que som cristians per tradició i per cultura. Encara que ens pesi...

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Solatge, el que queda

Bartomeu Fiol

L'Alcover-Moll recull un bon nombre de significats a l'entrada del mot *Solatge*, triat per Jaume Pérez Montaner com a títol del seu darrer llibre, publicat el 2009 per Perifèrics Edicions. Entre ells el de conjunt de matèries que estaven en suspensió i queden dipositades al fons del recipient; residus de gra que resten en al sòl de la sitja o del graner i encara, amb un sentit figurat, reminiscències o residus de cosa moral, afectiva o també -per què no?- cognitiva, com qui parla d'unes engrunes de veritat. El DIEC, més concís, ens dóna sols el de pòsit, el qual, tanmateix, pot resumir-los tots. En definitiva, podem definir-lo com allò que queda, encara que sembli poca cosa.

Pérez Montaner ho explica molt millor en la solapa de la portada: "El que el vent i la pluja ens han deixat, com la roca, com l'arbre, fidels al lloc on són, com el tarquim o el fang, com un grapat de pols, tot allò que és tan nostre". I

"El que el vent i la pluja ens han deixat, com la roca, com l'arbre, fidels al lloc on són, com el tarquim o el fang, com un grapat de pols, tot allò que és tan nostre"

també ens acaba d'orientar amb una citació de César Simón: "Mis temas, ya lo veis, / són los residuos, cuanto queda / del paso fugitivo de la vida". Admirable exemple de humilitat i de verisme! Que, tanmateix pot presentar-nos versos tan treballats i sorprenents com "figues de pala en plat de porcellana". O tan sentits, davant l'absència de Manel Garcia Grau, com "de tots aquells que van morir tan joves / un raig de sol travessa la finestra / fins al parai-gua obert / encara humit".

Perquè, sens dubte, la consciència de la limitació dels resultats obtinguts -una prova de l'honradesa del practicant de la parenta pobra- és una temàtica constant d'aquest llibre.

Car el poeta és conscient que "totes les autopistes ens duen al no-res". Com també ho és que tots els esforços per atènyer-la, la veritat poètica, no són gaire més que "veus confoses que una altra veu encalquen, / difícilment audible". Perquè la veu que vol escoltar el poeta no és la seva pròpia. Així, en *Sota el poema*, dedicat a Marc Granell, ens assegura: "Seria absurd imaginar-nos ara / vestits de transcendència o orgull // quan tot ens ratifica que només / som un desig impotent..." Perquè darrere la nostra veu sempre hi ha un buit, un silenci. I en el mateix poema l'autor insisteix: "Tornem a començar i constatem / darrere el crit el silenci insondable". Per concloure amb un vers lapidari: "Sota el poema el nostre propi

buit". Car no podem desempal·legar-nos de la buidor. El poema que de veres s'aguanti i quedi ens ha de venir donat o dit per una altra veu, per una veu que ens obligui a escoltar-la. I si sempre hi ha una distància entre la veu que un mormola -amb més o manco claredat- i de fet escolta i la que necessitaria escoltar, també hi ha una distància entre la teva pretesa imatge, l'autoretrat que et fas, i la virtual que veus al mirall. Així, "et mires a l'espill i et desconeixes / definitivament sense aixopluc / un rostre que s'allunya d'aquell rostre".

Tanmateix, sovint és capaç d'acarar-te amb el miracle de la música: "la veu de Sarah Vaughan et diu que el món / és ara fosc i bell com una cosa, // mentre assaja Billy Eckstine un esbós / de tot el que es pot dir i no es pot dir". En aquest aspecte, resulta del tot notable una estrofa del poema dedicat a Blai Bonet: "Adéus, adéus, adéus / o

sola
tgr
aur
sola

benvingudes; / el tren que esbufegava enfurismat / lentament allunyant-se. / Adéus, adéus, adéus. / Una cançó oblidada entre les fulles: // les coses que els teus ulls van inventant / i novament l'estiu que torna a l'arbre".

I encara hi ha la temàtica amorosa, com en el poema *Ovidiana*, que comença "ara que seus amb mi, / nua sense cap vel, / com sempre et vaig pensar" i acaba "Fatigats de l'excés, / ara jèiem els dos: / l'ànima s'hi estableix, / apaivagada". I igualment, per descomptat, la temàtica rabiosament política d'aquest vers repetit set vegades: "Llàstima de país amb líders mentiders".